

CPB: collectief pensioen niet veel beter dan individueel

FD.nl
Nelleke Trappenburg
10 oktober 2014

Ongeveer 80% van de pensioenen in Nederland is collectief geregeld, omdat deelnemers beter af zouden zijn als ze samen risico's delen. Het voordeel van collectief sparen ten opzichte van sparen met een individueel potje is echter helemaal niet meer zo groot, stellen het Centraal Planbureau (CPB) en onderzoeksnetwerk Netspar in een rapport, dat vandaag gepubliceerd wordt.

‘Er is nog wel een verschil, maar door de vergrijzing is dat sterk afgenomen’, aldus Casper van Ewijk van Netspar. Het CPB en Netspar begeven zich hier op een gevoelig terrein. De pensioenfondsen ontlenen hun bestaansrecht aan het feit dat mensen een beter pensioen krijgen doordat risico's over generaties worden gedeeld. Mensen hebben daardoor weliswaar geen eigen potje, maar het eindresultaat zou hoger zijn. ‘Deze effecten worden in de discussie soms wat overschat’, aldus Lever. ‘Het verschil is veel genuanceerder.’

Effecten vergrijzing

Lever en Van Ewijk rekenen voor dat het voordeel van een collectieve regeling op de jaarlijkse oudedagvoorziening (inclusief AOW) ten opzichte van een goed ingerichte individuele regeling nog maar maximaal 3% is. Dit komt volgens hen vooral door de vergrijzing. Hierdoor is de mogelijkheid kleiner om schokken op de markt te delen over verschillende generaties. De premie-inkomsten, betaald door de werkende populatie, zijn naar verhouding nog maar klein ten opzichte van het hele pensioenvermogen. De pensioenen hangen daardoor – net als bij individuele regelingen – vooral af van de beleggingsresultaten.

Ook de mogelijkheid om bijvoorbeeld renterisico of onverwachte stijgingen van de levensverwachting collectief te delen, blijken volgens de onderzoekers in de praktijk niet altijd tot betere pensioenresultaten te leiden. Veel van de beleggingsvoordelen in collectief zijn in individuele regelingen na te bootsen, door bijvoorbeeld de beleggingsmix af te stemmen op de leeftijd, stelt Lever.

Toekomstige generaties

Één voordeel dat collectieve regelingen nog wel hebben, is dat de risico's ook over toekomstige generaties gedeeld mogen worden, wat bij individuele regelingen niet kan. Hierdoor is de beleggingshorizon wat langer.

Het CPB en Netspar willen zich niet uitspreken of individueel beter is dan collectief. 'We leveren alleen de feiten. Beide hebben voor- en nadelen. Individuele regelingen zijn transparanter. Doordat iedereen een eigen pot heeft, kan er geen discussie ontstaan dat er geld van oud naar jong gaat of andersom. Bij collectief is daarentegen nog steeds meer risicodeling mogelijk', aldus Van Ewijk.

Een kanttekening bij de berekeningen van het CPB en Netspar is wel dat ze ervan uitgaan dat ook bij individuele regelingen na de pensioendatum doorbelegd kan worden. Dat mag nu niet. Op dit moment moeten deelnemers bij dergelijke regelingen wanneer ze met pensioen gaan in één keer een levenslang pensioen inkopen. Hierdoor lopen ze rendement mis, wat een nadeel is ten opzichte van een collectieve regeling. 'Maar het kabinet kijkt momenteel al of dat aangepast moet worden', aldus Van Ewijk. Ook zijn ze er in de berekeningen van uitgegaan dat zowel individueel als collectief onder een verplichtstelling vallen, wat nu ook niet zo is.

Weinig ruimte voor maatwerk

Het rapport, dat bedoeld is als bijdrage voor het brede pensioendebat, kaart daarnaast onder meer aan dat het Nederlands pensioenstelsel ten opzichte van andere landen weinig ruimte voor eigen keuze en maatwerk biedt. 'In Nederland kun je het pensioen niet afstemmen op de persoonlijke situatie. Misschien wil iemand wel een deel van zijn pensioen inzetten voor zijn hypotheek, of wil iemand juist meer sparen voor de oude dag. Daar moet over nagedacht worden', aldus van Ewijk. Overigens zijn het CPB en Netspar geen voorstanders om de pensioenplicht los te laten, omdat mensen dan waarschijnlijk te weinig zouden sparen.

De onderzoekers wijzen er verder op dat het Nederlands pensioenstelsel robuuster zou zijn als de huidige doorsneepremie wordt afgeschaft. Het CPB pleit daar al langer voor. Bij de doorsneepremie betaalt iedereen dezelfde premie voor dezelfde pensioenopbouw. Daardoor betalen jongeren relatief veel, omdat hun geld langer kan renderen en daardoor meer waard is. Grofweg betalen mensen te veel tot hun 45e en daarna te weinig. Dit gaat goed als mensen hun hele leven in loondienst zijn, want dan halen ze later de achterstand in. Maar daar gaat het mis, want steeds meer mensen besluiten bijvoorbeeld zzp'er te worden.

Pijn verdelen

Afschaffen van dit systeem kost echter € 100 mrd. Die last zou vooral terechtkomen bij de generatie geboren tussen 1980 en 1960, die dan wel de lasten, maar niet de lusten van het stelsel krijgt. ‘De pijn is op zich wel evenwichtiger te verdelen door bijvoorbeeld een opslag op de premies of minder indexatie, maar is niet weg te nemen. Dat maakt de discussie lastig’, aldus Lever.

© 2016 Pensioen Pro. Alle rechten voorbehouden.